

Sygn.akt III AUa 442/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 6 grudnia 2017 r.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku, III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSA Alicja Sołowińska (spr.)

Sędziowie: SA Bożena Szponar - Jarocka

SA Barbara Orechwa-Zawadzka

Protokolant: Magda Małgorzata Gołaszewska

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 6 grudnia 2017 r. w B.

sprawy z odwołania A. B. (1)

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B.

o emeryturę

na skutek apelacji wnioskodawcy A. B. (1)

od wyroku Sądu Okręgowego w Łomży III Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 19 kwietnia 2017 r. sygn. akt III U 85/17

uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Łomży pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania odwoławczego.

Sygn. akt III AUa 442/17

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. decyzją z dnia 22 lutego 2017 r. wydaną na podstawie ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. z 2016 r., poz. 887 ze zm.), odmówił A. B. (1) prawa do emerytury.

W uzasadnieniu organ rentowy powołał się na przepis art. 24 ust. 1 ww. ustawy i wskazał, że wnioskodawca nie podlegał ubezpieczeniu społecznemu, emerytalnemu i rentowemu.

Odwołanie od decyzji złożył A. B. (1). Wskazał w nim, że przepracował w Spółdzielni (...) w W. M.okres od 12.03.1973 r. do 30.09.1990 r. i był ubezpieczony. Na okoliczność pracy w charakterze wozaka w Spółdzielni (...) odwołujący się wskazał dwóch świadków.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o jego oddalenie i powołał argumenty zawarte w zaskarżonej decyzji.

Sąd Okręgowy w Łomży wyrokiem z 19 kwietnia 2017 r. oddalił odwołanie.

Sąd I instancji ustalił, że A. B. (1) urodził się (...) Ma ustalone prawo do emerytury rolniczej na podstawie rolniczego ubezpieczenia emerytalno-rentowego (k. 16 akt ZUS). Był zatrudniony na stanowisku wozaka Spółdzielni (...) w W. M. od dnia 12.03.1973 r. do 30.09.1990 r. Wynagrodzenie miesięczne, w myśl § 3 umowy zlecenia z 12.03.1973 r. (k. 17 akt), zależało każdorazowo od ilości przejechanych kilometrów (stawka 4 zł za 1 km) oraz przewiezionego mleka (stawka 7 gr za 1litr). Z tytułu tej umowy zleceniobiorca nie nabywał praw pracownika, nie podlegał ubezpieczeniu i nie przysługiwało mu prawo do płatnego urlopu (§ 14 umowy).

Ze względu na likwidację dokumentów przeprowadzoną przez archiwistów Spółdzielnia nie posiada dokumentów stwierdzających wysokość uzyskanych dochodów w całym okresie zatrudnienia na podstawie umowy zlecenia (k. 9, 10 akt ZUS).

A. B. (1) pracę wozaka godził z pracą na gospodarstwie rolnym o powierzchni około 18-20 ha. Pracował w godzinach rannych, chociaż był taki okres, że bańki z mlekiem woził i na wieczór. Zazwyczaj wyjeżdżał około godziny 7.00 i wracał około godziny 9.00. Woził mleko z G. do K.. Na początku odbywało się jednym wozem, później dorobił platformę, a na końcu drugi wóz. Baniek było około 120-130 (k. 18-19).

Dokonując oceny, czy okresy zatrudnienia wnioskodawcy na podstawie umowy zlecenia w Spółdzielni (...) w W. Mazowieckiem podlegają zaliczeniu do stażu pracy Sąd I instancji wskazał, iż materiał dowodowy w sprawie nie pozwolił ustalić, że od dochodów uzyskiwanych przez ubezpieczonego w ramach w/w umowy były odprowadzane składki ubezpieczeniowe, co definitywnie przesądza o braku możliwości zakwalifikowania spornego okresu do wymaganego ustawą stażu ubezpieczeniowego.

Sąd powołał się na art. 6 ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych zgodnie z którym obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym podlegają, z zastrzeżeniem art. 8 i 9, osoby fizyczne, które na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej są osobami wykonującymi pracę na podstawie umowy agencyjnej lub umowy zlecenia albo innej umowy o świadczenie usług, do której zgodnie z Kodeksem cywilnym stosuje się przepisy dotyczące zlecenia, zwanymi dalej "zleceniobiorcami", oraz osobami z nimi współpracującymi, z zastrzeżeniem ust. 4. Natomiast art. 6 ust. 1 pkt 1 w zw. z art. 4 pkt 5 ustawy o e.r.f.u.s. stanowi, że okresami składkowymi są okresy ubezpieczenia tj. okresy opłacania składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe. Stwierdził, iż ocena prawna sytuacji ubezpieczeniowej A. B. (1) zatrudnionego na podstawie umowy zlecenia w Spółdzielni (...) w okresie od 12.03.1973 r. do 30.09.1990 r. dokonana być powinna w oparciu o przepisy wówczas obowiązujące, w tym (od 1.01.1976 r.) ustawy z 19 grudnia 1975 roku o ubezpieczeniu społecznym osób wykonujących pracę na rzecz jednostek gospodarki uspołecznionej na podstawie umowy agencyjnej lub umowy zlecenia (Dz. U. 1983 r., nr 31, poz 146 ze zm). Zgodnie z art. 1 ustawy z dnia 19.12.1975 r. o ubezpieczeniu społecznym osób wykonujących pracę na podstawie umowy agencyjnej lub umowy zlecenia, obowiązkowe ubezpieczenie społeczne obejmowało osoby (po ukończeniu 18 lat) wykonujące pracę stale i odpłatnie, na podstawie umowy agencyjnej lub zlecenia zawartej z jednostkami gospodarki uspołecznionej. Pracę uważało się za wykonywaną stale, w brzmieniu obowiązującym wówczas, jeżeli trwała nieprzerwanie przez co najmniej 6 miesięcy. Za pracę wykonywaną odpłatnie, uważało się zatrudnienie, z tytułu którego był osiągany dochód w wysokości co najmniej połowy najniższego wynagrodzenia ustalonego w danym okresie dla pracowników gospodarki uspołecznionej, albo jeżeli czas pracy ustalony w umowie odpowiadał co najmniej połowie czasu pracy obowiązującego pracowników jednostki gospodarki uspołecznionej.

Zgodnie z art. 5 ust. 1 pkt 1 ustawy emerytalnej przy ustalaniu prawa do emerytury uwzględnia się okresy składkowe. W myśl art. 6 ust. 1 pkt 1 okresami składkowymi są okresy ubezpieczenia, zaś art. 4 pkt 5 stanowi, że okresem ubezpieczenia jest okres opłacania składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe. Z kolei przepis art. 6 ust. 2 pkt 13 stanowi, że za okresy składkowe uważa się również przypadające przed dniem 15 listopada 1991 r. następujące okresy, za które została opłacona składka na ubezpieczenie społeczne albo za które nie było obowiązku opłacania składek na ubezpieczenie społeczne: pracy na obszarze Państwa Polskiego wykonywanej na rzecz jednostek gospodarki uspołecznionej na podstawie umowy agencyjnej lub umowy zlecenia oraz współpracy przy wykonywaniu takiej umowy:

a) objętej obowiązkiem ubezpieczenia społecznego i okresy kontynuowania tego ubezpieczenia, za które opłacono składkę na to ubezpieczenie lub w których występowało zwolnienie od opłacania składki,

b) wykonywanej przed dniem 1 stycznia 1976 r., jeżeli umowa odpowiadała warunkom ubezpieczenia obowiązującym w tym dniu;

Na okoliczność ustalenia czasu pracy wnioskodawcy jako wozaka mleka w Spółdzielni (...) w okresie od 12 marca 1973 r. do 30.09.1990 r. a także opłacania składek na ubezpieczenie społeczne w tym okresie Sąd I instancji przesłuchał dwóch świadków – S. K. i E. A. (1), a także wnioskodawcę.

W uzasadnieniu wyroku Sąd szczegółowo przytoczył zeznania tych osób i na tej podstawie ustalił, że A. B. (1) wprawdzie pracował od 12.03.1973 r. do 30.09.1990 r. w Spółdzielni (...) w W. Mazowieckiem na podstawie umowy zlecenia, jednak nie zostało wykazane aby z tego tytułu były odprowadzane należne składki na ubezpieczenie społeczne. Zauważył, że odwołujący przedłożył do akt sprawy jedynie umowę zlecenia oraz świadectwo pracy, z których nie wynikało, aby od jego wynagrodzenia odprowadzane były składki na ubezpieczenie. W szczególności nie przedłożył on legitymacji ubezpieczeniowej ani żadnego innego dowodu potwierdzającego taką okoliczność. Na podstawie przedłożonych dokumentów, czy też zeznań świadków i samego odwołującego się nie można było również ustalić wysokości wynagrodzenia jakie otrzymywał z tytułu umowy zlecenia w Spółdzielni (...). Podkreślił też, że przesłuchani w sprawie świadkowie nie potwierdzili wykonywania przez odwołującego się pracy w charakterze wozaka w wymiarze 7 godzin dziennie (jak wynikało ze świadectwa pracy k. 9 akt ZUS). Zdaniem E. A. (2) oraz S. K. pracę odwołujący się świadczył w wymiarze czasu znacznie krótszym, bo wynoszącym 1-2 godziny. Sąd obdarzył wiarą zeznania tych świadków, albowiem są one ze sobą spójne i logiczne, biorąc pod uwagę, że odwołujący oprócz pracy w charakterze wozaka prowadził własne gospodarstwo rolne o powierzchni 18-20 ha.

Reasumując Sąd Okręgowy stwierdził, że materiał dowodowy w sprawie nie pozwolił ustalić, że od dochodów uzyskiwanych przez ubezpieczonego w ramach w/w umowy były odprowadzane składki ubezpieczeniowe, co definitywnie przesądza o braku możliwości zakwalifikowania spornego okresu do wymaganego ustawą stażu ubezpieczeniowego. Zaliczeniu okresu pracy do stażu ubezpieczeniowego stoi również na przeszkodzie brak wykazania przez odwołującego wysokości zarobków na poziomie co najmniej 50% procent najniższego wynagrodzenia ustalonego dla pracowników gospodarki uspołecznionej oraz pracy w wymiarze co najmniej połowy czasu pracy obowiązującego pracowników jednostki gospodarki uspołecznionej – art. 6 ust. 2 pkt 13 ustawy o e.r.f.u.s. w związku z art. 1 i 35 ustawy z dnia 19.12.1975 r. o ubezpieczeniu społecznym osób wykonujących pracę na rzecz jednostek gospodarki uspołecznionej na podstawie umowy agencyjnej lub umowy zlecenia (Dz. U z 1983 r., nr 31, poz 146 ze zm.).

Z tych względów Sąd Okręgowy na podstawie wyżej wskazanych przepisów oraz art. 477¹⁴ § 1 k.p.c. oddalił odwołanie.

Apelację od powyższego tematu złożył A. B. (1).

Skarżący zarzucał sprzeczność istotnych ustaleń Sądu ze zgromadzonym materiałem dowodowym polegającą na przyjęciu, że:

1) A. B. (1) nie wykonywał pracy w charakterze wozaka w wymiarze 7 godzin dziennie, w sytuacji, gdy okoliczność ta znajduje potwierdzenie w świadectwie pracy,

2) W okresie od 12 marca 1973 r. do 30 września 1990 r. nie były odprowadzane składki na ubezpieczenie społeczne za wnioskodawcę z tytułu wykonywanej przez niego umowy zlecenia na rzecz SM”M.” i w sytuacji gdy zarówno czas pracy jak i wysokość otrzymywanego wynagrodzenia uzasadniają wniosek, że składki takie były odprowadzane co znajduje potwierdzenie w wyjaśnieniach skarżącego.

Wnosił zatem o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez zmianę decyzji i przyznanie prawa do emerytury ewentualnie o uchylenie wyroku Sądu I instancji i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania organowi rentowemu.

Do apelacji skarżący dołączył kserokopie trzech list płac z których wynika wysokość wynagrodzenia z tytułu wykonywanej umowy zlecenia oraz fakt odprowadzenia składek na ubezpieczenie społeczne oraz legitymację ubezpieczeniową dla rolników oraz kartę informacyjną leczenia szpitalnego żony.

Sąd Apelacyjny zważył co następuje:

Apelacja jest uzasadniona.

Przedmiotem sporu w rozpoznawanej sprawie było prawo A. B. (1) do emerytury na podstawie art.24 ust.1 ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (w brzmieniu obowiązującym do 1.10.2017r.). W świetle tego przepisu wnioskodawca – urodzony (...) byłby uprawniony do emerytury po ukończeniu 66 lat i wykazaniu okresów podlegania ubezpieczeniu emerytalnemu i rentowym określonym w przepisach ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych bądź okresów ubezpieczenia na podstawie przepisów obowiązujących przed dniem wejścia w życie ustawy tj. przed 1 stycznia 1998 r. Za ubezpieczonego w rozumieniu art. 4 pkt 13 ustawy o emeryturach i rentach z FUS uważa się bowiem osobę podlegającą ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym, określonym w przepisach o systemie ubezpieczeń społecznych, a także osobę która przed dniem wejścia w życie ustawy podlegała ubezpieczeniu społecznemu lub zaopatrzeniu emerytalnemu z wyłączeniem ubezpieczenia społecznego rolników.

Odnosząc przedstawiony stan prawny do wnioskodawcy stwierdzić należy, iż osiągnął on wymagany wiek emerytalny (66 lat ukończył (...)), a jako okres ubezpieczenia wskazywał zatrudnienie na podstawie umowy zlecenia w Spółdzielni (...) od 12 marca 1973 r. do 30 września 1990 r. Zarówno organ rentowy w zaskarżonej decyzji jak i Sąd I instancji uznały, iż wskazany okres pracy na podstawie umowy zlecenia nie może być uwzględniony do ustalenia prawa do emerytury albowiem wnioskodawca nie wykazał wymiaru zatrudnienia ani też dochodów w wysokości co najmniej 50% najniższego wynagrodzenia ustalonego dla pracowników gospodarki uspołecznionej (okres od 12 marca 1973 r. do 31 grudnia 1975 r.) ani też opłacenia składek na ubezpieczenie społeczne bądź ustawowego zwolnienia z opłacenia tych składek (okres od 1 stycznia 1976 r. do 30 września 1990 r.).

Sąd Apelacyjny w całości podziela stanowisko Sądu I instancji, iż oceny prawnej sytuacji ubezpieczeniowej A. B. (1) co do okresu zatrudnienia w SM (...) od 12 marca 1973 r. do 30 września 1990 r. należy dokonać w oparciu o ustawę z 19 grudnia 1975 r. o ubezpieczeniu społecznym osób wykonujących pracę na rzecz jednostek gospodarki uspołecznionej na podstawie umowy agencyjnej lub umowy zlecenia. Jak słusznie zauważył Sąd Okręgowy istotne w sprawie było ustalenie wymiaru czasu pracy w ramach umowy zlecenia wysokości osiąganego dochodu oraz fakt opłacania składek na ubezpieczenie społeczne. Ustalenia te wymagają przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości i dlatego zaskarżony wyrok podlegał uchyleniu a sprawa przekazaniu do ponownego rozpoznania.

W sprawie nie budzi wątpliwości fakt zatrudnienia wnioskodawcy na podstawie umowy zlecenia w SM (...) od 12 marca 1973 r. do 30 września 1990 r. Na tę okoliczność A. B. (1) przedstawił umowę (k.17), z której wynika, iż zobowiązał się do odbierania od rolników z G. mleka i przewożenia go do zlewni w K.. Z tego tytułu był wynagradzany w wysokości 4 zł za przejechany 1 km. Oraz 7 groszy za przewieziony litr mleka.

Do wniosku o emeryturę dołączył też świadectwo pracy wystawione przez Spółdzielnię (...) z którego wynika, że pracował w wymiarze 7 godzin dziennie i był objęty obowiązkiem ubezpieczenia od 1 stycznia 1976 r. Na to przedstawił pismo SM (...) z którego wynika, że od 12 marca 1973 r. do 30 września 1990 r. był wozakiem mleka objętym ubezpieczeniem społecznym jednakże spółdzielnia nie posiada dokumentów stwierdzających wysokość uzyskanych dochodów (k.10 akt zus).

Przedstawiona wyżej informacja Spółdzielni (...) o braku dokumentów potwierdzających wysokość wynagrodzenia nie do końca jest prawdziwa w kontekście złożonych z apelacją kserokopii kart wynagrodzeń osób – wozaków mleka – w tym wnioskodawcy. Z tych kart (k.35, 36 – 37) wynika, że od wynagrodzenia wnioskodawcy były odprowadzane składki do ZUS. Złożone karty stanowią istotny w sprawie dowód opłacania składek i mający potwierdzenie w zapisach w świadectwie pracy. O ile jest zrozumiałe, że karty wynagrodzeń nie mogły być przedmiotem oceny Sądu I instancji,

o tyle Sąd ten nie odniósł się w uzasadnieniu wyroku do przedłożonego świadectwa pracy, a w szczególności zapisu o objęciu wnioskodawcy obowiązkiem ubezpieczenia.

Przy ponownym rozpoznaniu sprawy Sąd w pierwszej kolejności powinien zwrócić się do Spółdzielni (...) o nadesłanie dokumentacji związanej z wykonywaną przez wnioskodawcę umową zlecenia w tym także dokumentacji płacowej. Istotne jest wyjaśnienie okoliczności wydania A. B. (1) świadectwa pracy z dnia 29 grudnia 2015 r. (k.9 akt ZUS). W oparciu o jakie dokumenty czy informacje w świadectwie tym został wskazany wymiar czasu pracy wnioskodawcy i stwierdzenie objęcia obowiązkiem ubezpieczenia. W przypadku braku akt zatrudnienia skarżącego Sąd powinien rozważyć celowość przesłuchania w charakterze świadka na te okoliczności osoby, które podpisały świadectwo pracy a także pismo z 1 grudnia 2016 r. (k.10 akt ZUS).

Szczegółnej analizie Sądu powinny podlegać listy wypłat wynagrodzeń za przewóz mleka na których znajduje się nazwisko skarżącego ze wskazaniem wyliczonego na jego rzecz wynagrodzenia. Istotne jest czy wynagrodzenie A. B. (1) stanowiło co najmniej połowę najniższego wynagrodzenia ustalonego w danym okresie dla pracowników gospodarki społecznej. W razie zgromadzenia dokumentacji płacowej należałoby rozważyć także celowość dopuszczenia dowodu z opinii biegłego księgowego celem ustalenia tej okoliczności.

Ostateczne rozstrzygnięcie, czy okres wykonywania umowy zlecenia od 12 marca 1973r. do 30 września 1990 r. stanowi okres ubezpieczenia, który należy uwzględnić A. B. przy ustalaniu prawa do emerytury wymaga przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości i następnie oceny zebranych dowodów, a w szczególności dokumentów płacowych.

Mając powyższe na względzie na mocy art. 386 § 4 kpc Sąd Apelacyjny orzekł jak w wyroku.-

SSA Bożena Szponar - Jarocka SSA Alicja Solowińska SSA Barbara Orechwa-Zawadzka